

”OM DETTA FÅR SKE, DÅ SKALL DJÄVULEN OCH ICKE JAG VARA SVENSK”

Samhällskritikern Evert Taube

JONSEREDS HERRGÅRD 2 OKTOBER 2008

Den 2 oktober var det dags för det femte seminariet i det som nu blivit en följetong kring allkonstnären Evert Taube. Litteraturvetaren och forskaren *David Anthin* talade kring ämnet ”Samhällskritik i konstens tjänst”. Han tyckte att man lite oftare borde uppmärksamma ”den arge Taube” och inte bara uppehålla sig vid skaldens sommaridyller. Det är t.ex. en stor kontrast mellan hans tidiga idylldiktning och den samtida, arga samhällskritiken. Anthin framhöll samtidigt att Taube alltid hade konsten i blickfånget när han idkade sin samhällskritik. I grunden var också Taube tämligen konservativ i sin konstsyn, då han hyllade traditionen. Moderna samhällsplanerare sågs många gånger som ett hot mot ”den eviga” konsten och på många sätt vände sig Taube mot hela moderniseringsprojektet. Samtidigt kan han uppfattas som radikal i sitt ståndaktiga försvar av konsten gentemot det lagiska, byråkratiska samhället och inte minst genom sin attack mot brackorna och deras dyrkan av Mammon. Denna ”radikalitet” fick också en oväntad pendang mot slutet av Taubes liv, då unga, arga vissångare sjöng hans mer kritiska visor, inte minst ”Sjuttonde balladen”. Anthin menade annars att Taubes konstsyn i grunden inte förändrades under 50-, 60- och 70-talen, trots att det kunde verka så. Även hans miljöengagemang, som med rätta har framhållits som framsynt, vilade i grunden på en traditionestetik. Med skövlandet av naturen dör också den naturliga, uråldriga, folkliga konsten, menade han. Så här framför han t.ex. sin modernitetskritik vid mitten av 50-talet då han talar om den indianska kulturen i Guatemala: ”Måtte dessa underbara, fattiga, renhjärtade och konstnärligt så rikt begåvade indianska stammar aldrig dö ut! Många av oss behöver dem att fly till från de vitas gud, Mammon, fly som Dafne för Apollon, till människans himmel: *En vänlig natur*. – Men när vi svenskar sprängt och dödat vårt sista vattenfall, när vår sista fågelsjö torrlagts och fåglarna flytt eller mött döden i spilloljan kring våra kuster, när laxen slutat att leka i vårt land och all småfisk dött ut, när folkvisan tystnat och ingen svensk kvinna nynnär i arbetet eller kan sjunga en vaggvisa – då är det så dags! Då är det nog reseförbud också.”

Vi får avslutningsvis ett starkt Taubecitat från Gröna Lunds stora scen år 1971, poeten upprörs över supermaktens förehavanden i Indokina: ”USA – det är ett land där djävulen bor”!

”Gör skönheten till ekonomisk realitet!” *Per-Ulrik Bergman*, son till Astri Bergman-Taubes bror Per-Gösta Bergman hade kommit ned från Stockholm tillsammans med Taubesällskapets ordförande Lars-Göran Carlsson. Han hade mycket att berätta om turerna kring Riddarfjärden och de planer som kom i svang 1955 om att tippa rivningsmassor på ett område av 8% av den totala vattenvolymen. Sten Selander, författaren och kritikern, var den som först slog larm, och därefter initierade Evert Taube ett möte på Stortorget, som flyttades till Gyllene Freden istället. Pressen bevakade förstås, och så nådde frågan ut...Det visade sig att rivningsmassorna innehöll mycket gifter.

P-U.B hade nyligen sökt sig till Stadskansliet för att undersöka hela historien, men inga papper fanns kvar. När han precis givit upp kom ett tips om två undangömda pärmar. Där fanns hela historien arkiverad, och där framgår också alldeles klart att det var Evert Taube som satte fart på protesterna.

När makthavarna slingrade sig med sofismer och tal om utredningar slog Taube fast; ”..det behövs inga utredningar för att begripa att vi inte skall slänga skräp i Riddarfjärden”...

Senare tippades 25% av den tänkta massavolymen i en djuphåla utanför Valdemarsudde. Det fanns planer på att tippa även utanför Klubbensborg och vid Södertälje, men detta fick skrinläggas efter Evert Taubes insats. Bergman påminde också om när Mosebacke räddades, det skulle ju enligt planerna ersättas med ett glashus (ritningar finns på KF). Även den bellmanska "Fållan" skulle utplånas av en ny väg till Nynäshamn.

Framförande av musikantisk poesi

Marita Rhedin och Martin Bagge

En diskussion följer sedan om Evert Taubes placering på den politiska skalan. Varken höger eller vänster blev svaret, han gjorde aldrig några partipolitiska uttalanden. Pia Graaf de Schmidt berättade att Evert och Astri hade förslag till utformning av platser i Stockholms stad med hjälp av skisser etc. Martin Bagge påminde om Olle Adolphsons radikala förslag till förnyelse av det nybyggda Sergels Torg och Klarakvarteren: "Riv ner alltihop och bygg upp det som det var efter gamla ritningar"! PUB berättade mer om Olle Adolphson, och så läste Pia G. upp ett citat av E.T från julafton 1972: "Om data skall underrätta oss - eller helt enkelt veta - när vi skall dö, då försvinner all konst och poesi ur vår kultur. Det är nämligen ovissheten, hoppfullheten och hänförelsen som är konstens och poesins förutsättningar. Och ingen kan inbilla mig att datorernas helvetiska kunskaper hålles hemliga."

Taubes inlägg fyller oss med sympati, men, som någon kommenterade - "samtidigt hade han förstås själv haft en av de bäst uppdaterade hemsidorna om han hade levat idag"! "Vad skulle han ha tänkt om FRA"?

Evert Taube har blivit kallad den siste nittiotalist. Lars Lönnroth berättade om Frödingpriset och dess förvecklingar och uppmärksammade oss på att flera av Taubes förebilder var nittiotalister, t.ex. Karlfeldt och dennes lärjunge Albert Engström. Lena-Ulrika menade att det finns fler förebilder och att det här finns två falanger inom forskningen. Anthin tyckte dock att detta är ett något förenklat sätt att se på saken; "det finns en mängd intressanta förebilder såsom Shakespeare, Horatius, Ernst Rolf m.fl., men det blir fänigt om man inte samtidigt framhåller att nittiotalisterna är oerhört centrala för Taube. Skönhetsdyrkan, glädjedyrkan och ett historiskt intresse är kanske de starkaste banden mellan nittiotalisterna och Taube", sade Anthin.

Nedtecknat av Martin Bagge

Framförande av musikantisk poesi

Christoffer Lindahl

12.00 Lunch

13.00 "Jävlar blod! Släck av detta helvete!"

Taube, kriget och det mänskliga barbariet

Lena Ulrika Rudeke

13.30 **Framförande av musikantisk poesi**

Torbjörn Johansson

13.45 I civilisationens namn

Taube som miljöaktivist
Per Forsberg

14.15 Diskussion

15.45 Summering

16.00 Kaffe

David Anthin är litteraturvetare och kulturutvecklare i Skaraborgs Kommunalförbund, **Per-Ulrik Bergman** Taubeforskare, **Marita Rhedin** sångerska och doktorand i musikvetenskap vid Göteborgs universitet, **Martin Bagge** sångare och ordförande i Svenska Visakademien, **Christoffer Lindahl** vissångare och cirkelledare vid Folkuniversitetet, **Lena Ulrika Rudeke** doktorand i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet, **Torbjörn Johansson** musiker och ledamot av styrelsen för Svenska Visakademien och **Per Forsberg** lektor i företagsekonomi på Högskolan i Borås.